

LEON MARC

DEŽELA PRILOŽNOSTI

KAJ JE

PAROBE

S SLOVENIJO

IN KAKO JO

POZDRAVITI?

Leon Marc

DEŽELA PRILOŽNOSTI

Kaj je narobe s Slovenijo in kako jo pozdraviti?

Leon Marc

DEŽELA PRILOŽNOSTI

Kaj je narobe s Slovenijo
in kako jo pozdraviti?

DRUŽINA 2013

LEON MARC
DEŽELA PRILOŽNOSTI
Kaj je narobe s Slovenijo
in kako jo pozdraviti?

Spremna beseda: Matej Kovač

Jezikovni pregled: Mitja Trojar, Ana Pavlek

Grafična priprava: Tadej Pirnovar, Družina d. o. o.

Oblikovanje naslovnice: Tjaša Štempihar

Fotografija na naslovnici: Tamino Petelinšek

Izdala in založila: Družina d. o. o.

Izdaja: prva

Odgovarja: Tone Rode

Tisk: tiskano v Sloveniji

Naklada: 500 izvodov

Ljubljana 2013

Vse informacije o knjigah založbe Družina
najdete na spletni strani: **www.druzina.si**

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana
323(497.4)
MARC, Leon

Dežela priložnosti : kaj je narobe s Slovenijo in kako
jo pozdraviti? / Leon Marc ; [spremna beseda Matej
Kovač]. - 1. izd. - Ljubljana : Družina, 2013

ISBN 978-961-222-940-5

265210112

KAZALO

<i>Spremna beseda</i>	7
<i>Uvod</i>	13
<i>Vedeti kdo smo – postati nacija</i>	14
<i>Spregovoriti o preteklosti (samo)krično, »preštetih kosti«</i>	19
<i>Nostalgijo po Jugoslaviji zamenjati z opredelitvijo za EU in Srednjo Evropo</i>	27
<i>Izkoristiti majhnost</i>	33
<i>Priznati drugače mislečim dober namen</i>	34
<i>Vključevati, ne izključevati; okrepiti civilno družbo</i>	36
<i>Vedeti, kaj hočemo, definirati »slovenske vrednote«</i>	41
<i>Postati strastni pri delu, začutiti Slovenijo kot svojo</i>	43
<i>Odpreti se in postati svetovljanski</i>	45
<i>Utrditi pravno državo</i>	47
<i>Razbiti mit o zveličavni strokovnosti in tabu o umazani politiki</i>	51
<i>Postati manj domači, a bolj ljubeznivi</i>	56
<i>Prenehati noreti na cestah, prenehati z destruktivnostjo</i>	58
<i>V medijih zavreči bizarnost, cenenost, sovražni govor in očitno pristranskost</i>	60
<i>Zmanjšati pričakovanja do države, povečati pričakovanja do sebe</i>	64
<i>Dati večjo vlogo podjetništvu, naravosloju in tehničnim vedam, znanosti</i>	66
<i>Imeti premožne s kulturo in integriteto</i>	69
<i>Priznati si, da v Sloveniji pravzaprav večina še vedno živi dobro</i>	71
<i>... a da moramo Slovenijo šele narediti za deželo priložnosti</i>	73
<i>Biti odlični v nenaklonjenih razmerah</i>	75
<i>O avtorju</i>	80

Spremna beseda

Aktivno državljanstvo – skrb za bližnjega in domovino

Težko je presoditi, kdaj je besedna zveza aktivno državljanstvo le modna fraza in publicka, kdaj pa zavzeta osebna drža. Definicija, da je aktiven državljan oseba, ki v družbi uravnoteženo uveljavlja svoje pravice in dolžnosti, mi je všeč, a kot kriterij za tehtanje, kdo je aktiven državljan in kdo ne, ni uporabna. Državljanov, ki se smelo zavzemajo za svoje pravice, ne manjka, in tudi sicer so pravice državljana dobro določene tako na področju prava kot morale. Težave nastopijo, ko želimo opredeliti dolžnosti.

Ko dolžnosti državljana kodificira država, se njihovo izpolnjevanje kaj kmalu poveže z državno prisilo, izpolnjevanje dolžnosti zaradi prisile pa izgubi svoj etični naboj in državljana reducira na delček v oblastnem ideološkem kolesju. Z »aktivnim državljanom« je tako kot z »dobrim učencem«, »pridnim delavcem« ali »skrbnim staršem«. Vsi so potrebni, če naj bo neka družba uspešna. Njihovih kvalitet pa se ne da določiti s primerjavo, v kolikšni meri ustrezajo standardom, ki jih postavlja ustrezna oblast, ampak le tako, da med seboj primerjamo dožemanje in izpolnjevanje dolžnosti več državljanov, sprejemanje in dožemanje znanja več učencev in delovne dosežke več primerljivih delavcev.

Med najbolj plemenite, a neuzakonjene dolžnosti državljana lahko štejemo skrb za bližnjega in skrb za

domovino. Po tem kriteriju je avtor pričujoče knjižice Leon Marc aktivni državljani v žlahtnem pomenu te besedne zveze. S svojim pisanjem nagovarja sodržavljane, jim sporoča, kaj mu v Sloveniji ni všeč in kakšne izboljšave predlaga.

Knjižica je imela sprva delovni naslov »Kaj je narobe s Slovenijo in kako jo pozdraviti«. Naslov se mi je zdel na prvi pogled preveč aktivističen in tudi avtor se je kasneje odločil za naslov, ki podpira tisti del vsebine knjižice, ki je optimistično usmerjen v prihodnost. Na delovni naslov želim opozoriti v predgovoru, ker ponazarja skrb avtorja za domovino, ki je zapadla v družbeno patologijo in je potrebna ozdravitve. Avtor prepozna simptome družbene patologije od nesprijaznosti z lastno zgodovino, kultov uporništvu in strokovnjaštva, pa do vsiljive domačnosti, prostaštva in samomorilskega divjanja v cestnem prometu. In tako kot velja za izboljšanje zdravja človeka, je tudi za ozdravljenje družbenih patologij pogosto dovolj že sprememba življenjskega sloga.

Mnogi iščejo podobnosti med sedanjim turbulentnim časom gospodarske krize in prelomnimi časi konec osemdesetih let, ko se je komunistični režim sesedal sam vase. Zaradi pomembne razlike primerjava ni mogoča.

Pred četrto stoletje smo se vsi zavedali, da je propadajoči sistem inferioren v primerjavi s parlamentarno demokracijo in tržnim gospodarstvom, kot so ju poznali v tedanji svobodni Evropi. V to so bili prepričani tudi protagonisti komunističnega režima in takratne oblasti, ki so si poskušali pripraviti čim

boljše izhodiščne položaje za tekmovanje v novem redu. Vedeli smo, da zaradi pol stoletja tehnoloških in geopolitičnih sprememb vrnitev k ureditvi, ki je bila v veljavi pred drugo svetovno vojno, ni mogoča in da je edina pot za dvig blaginje to, da poskusimo doseči standarde delovanja družbe, ki so bili v veljavi pri naših zahodnih in severnih sosedah. Proces včlanjevanja v Evropsko unijo je bil tako sprejet kot nekaj nujnega in samoumevnega.

Parlamentarne demokracije s političnimi strankami in na pretežno zasebni lastnini temelječega tržnega gospodarstva kot sistemov, v okviru katerih naj si uredimo življenje, ni nihče postavljaj pod vprašaj. Tako kot v razvitih demokracijah so obstajali različni politični pogledi, kako se soočiti z nepopolnostjo obeh sistemov in kako razreševati konfliktno situacije, ki se v bolj svobodni družbi odprto izražajo. Tudi specifična vprašanja za tranzicijske dileme, kaj od dediščine komunističnega režima obdržati in kaj zavreči, smo si delili z drugim državami v prehodu, a za vse je bila smer ureditve družbe jasna: uveljaviti zahodnoevropske standarde.

Danes, ko mnogi nismo zadovoljni z rezultati tranzicije, pa so mnjenja tako o diagnozi vzrokov za naše težave kot o načinu, kako naj uredimo delovanje družbe, mnogo bolj deljena. Poleg prepričanja, da gre v družbi vse narobe, ker ni pravih ljudi na pravih mestih (kar je značilno za večino družb v težavah), sta pri velikem delu prebivalcev Slovenije na zatožni klopi tudi parlamentarna demokracija in tržno gospodarstvo. Njihovo nezadovoljstvo z rezultati tranzicije in osebami na slovenskem političnem

in poslovnem parketu je tolikšno, da si želijo radikalne spremembe političnega in gospodarskega sistema. Ne vedo, kakšen naj bo ta novi družbeni sistem in v svoji jezi spominjajo na nogometne navdušence, ki so nezadovoljni tako z nogometaši kot z njihovo igro, zato želijo temeljito spremeniti pravila igre, a se ne zavedajo, da bodo s tem spremenili tudi značaj igre. Iz nogometa se bo izcimil ragbi.

Knjižica Leona Marca predlaga drugačne rešitve. Na različnih področjih življenja se je potrebno potruditi za sožitje. Država in tudi nacija se ne bosta uredili sami od sebe. Pisec knjižice predlaga proces samospoznavanja in postopnega izboljševanja.

Njegovi predlogi in način, kako jih podaja, me spominjajo na sistem stalnih izboljšav (japonsko: kaizen), s katerim je japonsko gospodarstvo v minulem stoletju doseglo mednarodno konkurenčnost in odličnost. Pobudo za uvajanje sistema izboljšav v povojnem japonskem gospodarstvu je dal takratni sodelavec ameriških okupacijskih oblasti William Edwards Deming, statistik, svetovalec in profesor. Takratno propadlo japonsko gospodarstvo je bilo sposobno absorbirati ideje, ki jih je ameriško gospodarstvo začelo ceniti in uveljavljati šele v osemdesetih letih. Leon Marc motri Slovenijo z očmi diplomata, ki je s srcem doma v Sloveniji, službeno pa v tujini, dolžan pojasnjevati Neslovencem slovenske posebnosti. Danes se nam zdi, da živimo v razrušeni družbi. Zato bi veljalo prisluhniti avtorjevemu predlogom, kje in kako se lotiti izboljševanja našega načina sožitja.

Matej Kovač

*Ti pa me iz kota med Münchnom in Zagrebom,
Milanom in Dunajem verjetno težko razumeš.
Kdaj se bova odpravila osvajat svet?
Kdaj bova rešena manjvrednostnega raka?*

(Tone Rode, Vprašanje, v zbirki Biti)

Uvod

To knjižico kratkih razmišljanj sem napisal kot prizadet, zavzet državljan. V njej sem izpostavil tiste probleme, ki nas po mojem mnenju najbolj ovirajo pri ustvarjanju družbe priložnosti, in dežele, ki ne bo samo lepa, ampak kjer bo živeti lepó, in kjer bo možno tudi *dobro* živeti.

Moja osnovna misel je, da potrebujemo zavesten napor za utrditev sodobne slovenske nacije, ki se bo znala dostojanstveno in hkrati realistično ozreti v svojo zgodovino, tudi v njene neprijetne dele, v novih časih pa se samozavestno opredeliti na novih temeljih kot široka in odprta družba, navzven in navznoter.

Kdor bi v teh razmišljanjih iskal ceneno kritiko te ali one politične opcije ali te ali one stranke, ali celo prozorno strankarsko-politično navijanje, bo zaman bral dalje. Navsezadnje – čeprav so razmišljanja osebna in seveda ne odražajo stališč ustanove, v kateri sem zaposlen – si kot državni uradnik in diplomat takšne pristranskosti in profesionalne nelojalnosti ne smem dovoliti – in si je tudi nočem. Verjamem namreč, da je izhod iz sedanjih slovenskih težav mogoč le v ponovni vzpostavitvi zaupanja med vsemi Slovenci dobre volje, ne v novih antagonizmih – presegli nismo niti še starih. Odgovornost za to vzpostavljanje zaupanja moramo prevzeti vsi in vse politične opcije. Globoke razklanosti, ki smo ji priča danes, si preprosto ne moremo več privoščiti, saj je začela ogrožati naš obstoj, ne glede na naša politična prepričanja in svetovne nazore.

Foto: BOBO

Leon Marc, rojen leta 1968, doma iz Ajdovščine, je diplomat in publicist. V Ljubljani je diplomiral iz elektronike, na University of London pa magistriral iz javnih politik in javne uprave. Konec osemdesetih let je bil dejaven pri reviji Tretji dan, sodeloval je pri ustanavljanju Slovenskih krščanskih demokratov, kjer je bil kasneje odgovoren za mednarodne stike in strankino glasilo. V letih

1999 in 2000 je pisal analize o Sloveniji za analitsko hišo Oxford Analytica. Leta 2009 je pri britanski založbi izdal delo *What's so Eastern about Eastern Europe?* (Kaj je tako vzhodnega pri Vzhodni Evropi?) o zgodovini in percepciji vzhodne Evrope, leta 2010 pa pri Župnijskem uradu Dravljice knjižico *Za novo tradicijo*, v kateri na nekonvencionalen način razmišlja o aktualnih pastoralnih, zgodovinskih in družbenih izzivih Cerkve na Slovenskem. Od leta 2000 je stalno zaposlen na Ministrstvu za zunanje zadeve. V letih 2002 do 2006 je služboval na Irskem, od spomladi 2009 pa je veleposlanik Republike Slovenije na Nizozemskem.

To knjižico kratkih razmišljanj sem napisal kot prizadet, zavzet državljani. V njej sem izpostavil tiste probleme, ki nas po mojem mnenju najbolj ovirajo pri ustvarjanju družbe priložnosti in dežele, ki ne bo samo lepa, ampak kjer bo živeti lepó in kjer bo mogoče tudi dobro živeti.

Nesprijaznjenost in nerazumevanje lastne zgodovine, pomanjkljivo poistovetenje z nacijo, nostalgija po preteklosti, kult upornišva in strokovnjaštva, obremenjenost z majhnostjo, izključevanje, prostaštvo in samomorilsko divjanje po slovenskih cestah: to so le nekateri simptomi družbene patologije, o katerih piše Leon Marc v knjigi *Dežela priložnosti*.

**ZALOŽBA
DRUŽINA**

14,90 EUR

Slovenijo motri z očmi diplomata, ki je s srcem doma v Sloveniji, službeno pa v tujini, s svojim pisanjem pa nagovarja sodržavljanke, jim sporoča, kaj Slovenijo zavira in kakšne izboljšave predlaga, da bo naša domovina zares postala dežela priložnosti.